

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Ad Libros V. Decretalium Gregorii IX.

Huth, Adam

Augustæ Vindelicorum, 1732

22. De fide instrumentorum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63433)

TITULUS XXII.

De fide instrumentorum.

Q. 1. *Quid sit instrumentum & quotuplex*
Resp. 1. Instrumentum hoc loco est qua
 libet scriptura, quæ ad causam instruendam
 probandam à partibus affertur. 2. Aliud
 publicum, aliud privatum; *privatum*, quod
 domesticum dicitur *L. 5. C. de prob.* est scriptu
 ra à privata persona sine autoritate publica
 saltem sine solennitatibus requisitis confecta
Publicum est scriptura, quæ à persona publica
 quæ tali & cum debitis solennitatibus confecta
 est, qualis persona est Notarius, Scriba. *6. 2. h. t.*
Authenticum & publicum sumuntur non raro pro
 Synonimis, strictè tamen loquendo habent
 ut excedens & excessum, ita ut omne instru
 mentum publicum etiam sit authenticum, non
 tamen omne authenticum sit publicum. 3.
 Utrumque est vel *Originale*, id est, primum
 & principale instrumentum, vulgo *Haupt*
Brieff. Vel *exemplar*, quod ex originali de
 scribitur, subinde ein beglaubte Abschrift
 aliàs ein Copey oder Abschrift dictum. 4.
 Demum aliud dici potest *judiciale*, quod in
 iudicio, aliud *extrajudiciale*, quod fit extra iudic
 cium.

Q. 2. *Quanam requirantur ad instrumentum*
publicum? *Resp.* 1. Ex parte Notarii requiritur,
 ut hic sit persona idonea, scil. Laicus, non Cle
 ricus,

ricus. c. 8. *ne Cler. vel Monach.* legitimo matrimonio natus, & liber. *Deinde* ut sit legitime creatus, quam creandi Notarios potestatem habent *per se* summi Principes, ex privilegio etiam inferiores, uti Comites Palatini, ex consuetudine Episcopi & principes, qui tamen *pro suis tantum territoriis* eos creare possunt. Vide Engel *h. n. 4.* Tum, ut sit à partibus rogatus, idque exprimat. *Demum* ut negotio, de quo testatur, fuerit corporaliter præsens, aut partes, inter quas negotium gestum, coram Notario quasi de novo omnia repetant. *Nov. 44. c. 1.*

Resp. 2. Ex parte materiae requiritur, ut fiat instrumentum super tali actu, qui dependeat à voluntate humana, eorum scil. dispositione, qui instrumentum petunt, nullamque actus ille causa cognitionem requirat. *Deinde* ut actus ille sit per se licitus. König *n. 28.* *Demum* ut totum negotium cum clausulis, circumstantiis debitis, & causis enarretur. *L. 11. C. qui potior. in pign.* Tres tamen quoad hoc observationes ponit Gail, *L. 2. Observ. 13. & 71. & ex illo Engel h. n. 10.*

Resp. 3. Quod formam instrumentorum attinet, requiritur 1. Ut præmittatur invocatio Ssmæ Trinitatis. 2. Nomen Pontificis, Imperatoris, imò & Principis territorialis. 3. Annus, indictio, mensis, dies, locus generalis, v. g. civitatis, & specialis, scil. domus ipsa, in qua confectum instrumentum. 4. Nomina & cognomina testium, quorum ad minimum duo esse
Liber II. I. debent

debent, non tamen, testamento excepto, rogari. Ultimò Notarius se manu propria subscribere debet, quâ authoritate, Pontificiâ vel Cæsareâ Notarius sit, addendo, simulque signum Notarii apponet. An omnes istæ solennitates sint de necessitate, variant AA. ob Constit. Maximilianæ Imperatoris in Comitibus Coloniensibus, de anno 1512. ubi id innui videtur.

Q. 3. Quomodo probent instrumenta publica?
Resp. Instrumentum publicum plenè probat eo, quod dispositivè continet, sive pro, sive contra producentem. *c. 2. h. t.* Deinde ad instrumentum publicum reducitur, eandemque probandi vim habet *Protocollum*, ex quo solenne publicum instrumentum extractum atque confectum est *c. 11. de prob.* Ratio, quia proprium quod unumquodque tale, illud magis tale, *Datum* etiam *copia viduata, exemplum, vel transcriptum* plenè probat, si vel factum sit ab eodem Notario cum debitis solennitatibus, quæ fecit originale. *L. 24. ff. qui test. fac. poss. c. 2. de conv. conjug.* Vel si factum quidem sit ab alio Notario, sed tamen cum authoritate iudiciali *c. fin. h. t.*

Q. 4. Quanam sint instrumenta authentica et quomodo probent? *Resp. 1.* Per instrumentum *authenticum*, prout à *publico* contradistinguitur intelligitur scriptura, quæ etsi non confecta à persona publica, aut etiam sine solennitatibus aliâs adhiberi solitis, tamen fidem plenam facit, quia

quia vel testium subscriptione, vel sigillo, alióve modo munita.

Resp. 2. Talia instrumenta authentica referuntur seqq. 1. Plenè probant acta judicialia; *Ge-richts- und Cansley-Handlungen* / debito modo confecta. *L. fin. C. de re jud.* Huc referuntur scripturæ privatæ, quorum publicatio facta est autoritate judicis, v. g. dum testamentum auctore judice aperitur. 2. Plenè probant pro & contra quoscunque scripturæ ex Archivo *publico* productæ. *Auth. ad hac. C. h. t.* Quid de Archivis vel potiùs *Chartophylaciis* Monasteriorum dicendum, vide apud Engel *h. n. 21.* & Schmalzgr. *n. 41. & 51.* 3. Plenè probant scripturæ munitæ sigillo publico, si & cætera per consuetudinem aut alias requisita habeant. *c. 2. h. t.* 4. Plenè probant libri rationum ab Officialibus publicis conscripti, quoad ea, quæ pertinent ad eorum officium. *L. 10. ff. de edend.* Huc spectant Libri Parochiales baptizatorum, nuptorum &c. Libri eorum, qui ad Gabellas autoritate publica deputantur. Libri Censuales &c. 5. Scripturæ inter privatos super contractibus factæ, & à 3. testibus præter principales subscriptæ & recognitæ de Jure communi plenè probant. *L. 11. C. qui pot. in pign.*

Q. 5. Quid de instrumentis privatis, non authenticis dicendum? Resp. 1. Cautiones parti à parte datæ, v. g. *apocha* aut *quietantia*, *antapocha*, *Syngrapha*, *chirographum*, ab ipso scribente productæ pro scribente ordinariè nihil probant,

nisi testium subscriptione &c. fuerint mutua
L. 5. 6. 7. C. de prob. Ratio, quia scriptura
 quoddam scribentis testimonium, testi autem
 propria causa non creditur. 2. *Contra scribentem*
 autem plenè, si causa debiti expressa sit, & à scri-
 bente recognita *c. 14. h. t. L. 25. §. fin. ff. de prob.*
 Excipitur causa mutui, dum mutuarius per chi-
 rographum factus quidem est mutua pecunia
 sibi datam, opponit autem exceptionem non
 numeratæ pecuniæ, ubi chirographum contra
 scribentem nihil probat. Idem est de causa
 dotis &c. Vide *L. 14. C. de non num pec. & L. 3. C. de
 dote caut. non num.*

Resp. 2 Libri privati, quales sunt, *Libri rati-*
onum, in quibus annotantur accepta & expen-
 sæ Patrefam. Sociis: *Libris Censuales* Domini-
 rum privatorum: *Registra privata: Inventaria*
per se non probant pro scribente. Ratio, quia
 fraudibus occasio præbeatur. Deinde *Libri*
Mercatorum de æquitate & consuetudine facti
 plenam, etiam pro scribente, probationem præ-
 ciunt, modò concurrant 4. conditiones ab *Engel-*
h. n. 34. recensitæ. Itaque poterit talis mercator
 ad iuramentum suppletorium admitti. Eodem
 modo creditur rationibus Tutorum, negotiorum
 gestorum, Procuratorum, accedente saltem
 iuramento.

Resp. 3. Literæ missivæ sive epistolæ priva-
 rum personarum, modò sint recognitæ, contra
 scribentem plenè probant *L. 26. §. 2. ff. de prob.*
 Pro scribente tum probat epistola missiva, quæ
 do

do ab eo, ad quem scripta est, fuit acceptata. arg.
Clem 1. de Procur L. 16. ff. ad S. C. Maced. Deinde
 de Literæ Cambiales non tantum probationem, sed
 etiam obligationem inducunt, si materia hoc patia-
 tur & loquantur dispositivè. Schmalzgr. *h. n. 76.*
 Demum *Charta bianca*, seu charta vacua solo dan-
 tis nomine & sigillo signata, non probat, nisi is,
 qui dedit talem chartam, postea legerit, ratumque
 habuerit, quod alter in ea scripsit. arg. *L. 10. C.*
de donat.

*Q. 6. An, quando, & quomodo instrumenta
 producenda? Resp. ad 1. Aff. Sunt producenda,*
 id est, in judicio exhibenda judici, dum fundat
 pars litigans in iis suam intentionem. *c. 5. h. r. L.*
ult. C. de edend. Dum verò pars aliunde solum
 petit sibi edi sive communicari instrumenta ad in-
 tentionem suam facientia, quæ altera pars in ju-
 dicio necdum allegavit, Actor quidem indistinctè
 ea tenetur edere. *L. 5. 6. & fin. de edend.* Non
 autem reus actori. *L. 7. & 11. C. de test. c. 1. de*
prob. scil. regulariter ob L. 1. §. 3. ff. de edend. c. 12.
h. r. Clem. un. §. caterum. de usur. L. 1. ff. de tab.
exhib. L. 2. ff. de Jure fisc. & c. de quibus vide Pichl.
h. n. 32.

Resp. ad 2. Producenda sunt instrumenta in
 causa principali regulariter post litis contestatio-
 nem. *L. 10. §. 2. ff. de edend.* in termino pro-
 batorio; habetque productio ista locum usque
 ad conclusionem in causa, etiam post testium
 publicationem *c. 9. h. r.* post conclusionem verò
 in causa amplius non admittitur. *c. 5. de caus.*

poss. & propr. Casus exceptos refert. *Leur. h. t. 714. n. 3.*

Resp. ad 3. Imò producenda sunt instrumenta ad hoc ut fidem faciant, in *originali*, copiis enim non creditur. *c. 1. h. t. Auth. si quis. C. de edendo.* Edi sive communicari sufficit instrumenta in copiis, ut loquuntur, vidimatis; inspectio tamen sive recognitio originalis parti adversæ eam genti est concedenda. Ita praxis habet. 2. *Jur. ci.* sin ei ita fuerit visum, exhibendum est totum instrumentum, & hoc probat *c. 7. de priv. a. parti* sufficit edere illud solum capitulum, de quo agitur, modò habeat instrumentum plura & parata capitula *c. 5. h. t. L. 10. §. 2. ff. de edendo.* 3. Instrumentum non nisi *semel* regulariter probatur. *L. 6. §. fin. ff. de edendo.* Vide *L. 2. h. t.* fitque productio sumptibus producentis suadente id *L. 4. ff. de edendo.* & æquitate naturali.

Q. 7. Quomodo enervetur fides instrumentorum.

Resp. Per impugnationem. Impugnatur autem instrumentum variis modis. 1. Ex parte *causæ efficientis*, quòd factum sit à persona inhabili. Ex parte *causæ materialis*, quòd v. g. sit factum per negotio prohibito &c. juxta dicta *Q. 2. Resp. 2. h. t.* Quòd contineat falsitatem, quæ si recepta fuerit circa substantiale instrumenti, hoc probatur in totum, ita ut nec reliquis partibus credendum. *can. 17. caus. 3. q. 9. c. 15. & 20. de rescript.* Porrò falsitas probatur vel ex *contrarietate*, dum idem instrumentum repugnantia com-

plecti-

plectitur, aut producitur aliud priori repugnans; vel ex *figillo*, dum est adulterium, furtivum, ignotum vel ex *cancellatione, rasurâ, deletione*, maximè in parte substantiali; vel aliis demum conjecturis.

3. Ex parte *causa formalis* impugnatur instrumentum, quòd omiffæ dicantur solennitates à jure ad illius valorem requisitæ. 4. Ex parte *causa finalis*, quòd non probet intentum, ad quod evincendum producitur: huc aliqui cum Reiffenst. *h. r. n. 256.* reducant, si opponatur, impetratum ob-vel subreptitiè. 5. Per *testes* impugnari non tantum, sed etiam reprobari potest instrumentum; & quidem quòd per *testes instrumentarios* fieri id possit, dubium non est; si vel dicant, non ita actum fuisse, prout in instrumento asseritur, vel se nunquam interfuisse; non autem si dicant, se quidem præsentis fuisse, actorum autem non recordari.

6. 5. *de probat.* quòd etiam per *testes extraneos* impugnari, imò & expugnari possit instrumentum, dummodo sint omni exceptione majores, & saltem duo, nec testes instrumentarii amplius sint in vivis, probatur *L. 14. C. de contrah. stipul.* Ratio est, quia probatio per testes secundum se est veritati conformior & efficacior, quàm probatio per instrumentum. Quæ addi hic possent de *interpretatione instrumentorum, amissione, renovatione*, de iis videantur AA.

